

Відділ освіти та виховання Володимирецької райдержадміністрації

Історико-географічна експедиція

„Історія міст і сіл України”

„Село мос, краплиночка на карті”

Підготували
члени краєзнавчого гуртка
Новаківської загальноосвітньої
школи I-III ступенів
Керівники:
Слобода Г.Є.
Муравинець Н.В.

Є на землі теплий сонячний куточок з поетичною назвою Полісся.

В цій мальовничій зоні України, зоні мішаних лісів на північному сході від районного центру Володимирець, розміщене поліське село Новаки. Його площа становить лише 2013 гектарів. Село має вигідне географічне положення. Розташоване поблизу райцентру – 15км. та за 150км від обласного центру Рівне. На півночі с.Новаки межує з с. Озеро, на заході – з с.Красносілля, на північному заході – з с. Хиночі, на південному сході – з смт.Володимирець, на сході – з с.Каноничі.

Перша письмова згадка про село зафіксована в актах, які відносяться до документів епохи Богдана Хмельницького - 14 грудня 1654 р.

За існуючою легендою колись на поселення напали татари і спалили його. Люди переселились на нове місце.

За спогадами царського священника Скалицького, який служив при церкві в селі Озеро, назва села Новаки пішла від слів "нове село". На території сучасного села в 1862 році було тільки 9 дворів. Після відміни кріпосного права, в 1862 році почали наділяти селян землею.

Було поділено 34 ґрунти (в одному ґрунті 20 десятин, а в одній десятині 1,2 гектарів). Десять десятин було виділено з помістя панів Каноницьких, 10- з помістя пана Кулеша, 14 ґрунтів - з помістя пана Красницького. Так в основі назви села Новаки лежить утворення нового села в результаті наділів землі селянам після відміни кріпосного права.

Першими поселенцями були: Босяк, Стоян, Кондрат. Іменами цих людей було названі частини села. Пізніше утворилася ще одна вулиця Пекачі, де першим поселився селянин Пекач.

На теперешній час у селі Новаки нараховується 186 двори. Кількість населення – 635 чол.

З приходом радянської влади на західноукраїнські землі повсюди почали створювати колгоспи. Довгий час у селі Новаки не було власного господарства. Воно було відділком Каноницького колгоспу. Лише в 1972 році господарство розділилося і був створений колгосп “Україна”. Його перший голова - Ростислав Йосипович Ковальчук. Він закінчив Вищу партійну школу та Житомирський сільськогосподарський інститут. З 1980 по 1984 рр. головою колгоспу був Печончик Микола Олексійович. З 1984р. по 1999р. Господарство очолювала Кравченко Галина Василівна.

Жити - це не просто жити,
Щоб життя, як поле перейти,
Треба, щоб із рук родило жито,
Палаці виростили і мости.

Завдяки наполегливій праці трудівників села, воно розбудувалось, розквітло, як квітка навесні. Колектив колгоспу досяг значних успіхів у розвитку тваринництва. Доярки Буднік Марія Адамівна, Будник Світлана Іванівна, Поліщук Євгенія Йосипівна, завідувача фермою Шикало Марія Володимирівна багато років віддали цій нелегкій роботі. Колектив доярок колгоспу „Україна” був досить відомий в районі.

Не тільки тваринництвом, а й своєю картоплею та льоном-довгунцем славився колгосп.

Трудівники села не тільки вмiли гарно працювати, а й гарно відпочивати після трудових буднів. Жіночий вокальний ансамбль неодноразово брав участь у районних оглядах-конкурсах художньої самодіяльності.

Проїшли роки... Змінилася політична ситуація в країні. Відбулося реформування сільськогосподарської галузі. Зараз СВК „Україна” очолює Янченко Петро Дмитрович. В теперішній нелегкій ситуації господарство намагається триматися на плаву.

В невеличкому поліському селі Новаки школа існувала ще на початку двадцятого століття. Це була початкова школа, яка не мала навіть власного приміщення.

Незважаючи на злидні, діти хотіли вчитися, тягнулися до знань.

Перша світова та Велика Вітчизняна війна наклали свій гіркий відбиток і на розвиток освіти. Навчальний процес був перерваний війною. Лише після закінчення війни відновилося навчання в школі. Сюди, в далекому сорок п'ятому році, з Чернігівщини прислали молоденьку вчительку Марію Іванівну. Казали, що в тому гарному селі є чудова школа і їй там буде добре працювати. Їй показали ту стару єврейську хату, що хилилася від вітру. Але робити було нічого. Поплакала тихенько, а наступного дня пішла по хатах записувати дітей до школи. Зібралось їх 180 хлопчиків і дівчаток, здебільшого переростків. Довелося вчити навіть у вечірню зміну. На всю школу було лише два букварі. Але яку жадобу до знань мали діти тієї повоєнної пори.

Ніна Захарівна приїхала в Новаки наприкінці п'ятдесятих років. Життя в селі на той час уже дещо налагодилось, нормально працювала школа, яку вона невдовзі й очолила. У школі вона подружилася з Марією Іванівною, бо мали багато спільних інтересів та захоплень. Разом і почали стукати у двері районного начальства з проханням збудувати в Новаках середню школу.

Хто зна, що було б далі, якби не прийшла у колгосп керівником Кравченко Галина Василівна. Вона одразу ж пройнялася проблемами і турботами не лише селян, а й вчителів, і, ніби в казці, з'явилися чудові хорони нової школи. 1 вересня 1992 року, коли відкривалася школа, за парти сіло 156 учнів.

Першим директором нової школи був Горецький Станіслав Володимирович. А в школі виросло нове покоління вчителів, які продовжують традиції старших. І одна з них – Олена Арсенівна Саврук. Більше десяти літ вчителювала вона у Великих Телковичах, та думкою завжди була в рідному селі. Тепер вона працює тут, молодий директор, дбайлива господиня цього спільного дому. Зайдіть лиш у вестибюль школи – і ви одразу скажете, що тут і директор, і колектив на своєму місці. А згуртувати його зуміла Олена Арсенівна – трудолюбива, закохана у свою нелегку роботу, ініціативна, організована.

На території села також функціонує дошкільний навчальний заклад. У 1987 році він радо прийняв своїх перших вихованців. За сучасними технологіями обладнані спальні та ігрові кімнати, харчоблок, пральня, ігровий дитячий майданчик.

Довгий час село Новаки не мало власної церкви і належало до приходу церкви села Озеро. Але з 1991 року, коли була перебудована капличка, то Богослужіння проводяться тут. Село стало окремим приходом і сюди прислали молодого священника Отця Ігоря. Жителі села прагнули побудувати новий храм. Восени 2004 року було закладено перший камінь під будівництво нової церкви.

В 1998 році розпочалося будівництво Молитовного будинку. Незважаючи на невелику кількість членів церкви Віри християн евангелістів – п'ятидесятників, у 2000 році влітку відбулося перше Богослужіння. (Див. додаток) З кожним роком кількість членів церкви зростає і нині становить- 7. Діє недільна школа, де займається 12 дітей.

Болото.

Ця місцевість знаходиться на заході від села за урочищем Муроване. До меліорації тут було верхове (аліготрофне) болото. У 1970-ті роки воно було осушене і оброблене. Зараз тут торфові ґрунти, на яких вирощують сільськогосподарські культури.

Поділене болото на "ризми": сумине болото, мшки, низ, ряда.

Ряда назва походить через те що в ряд повз залізничної вузької колії іде лінія телеграфних стовпів.

Мшки -- була місцевість зарощена мохами.

Капличка.

При в'їзді в село Новаки колись протікала невеличка річка Безім'янка, біля неї було джерело. В спеку вода висохла, а джерело залишилось. З нього люди черпали воду, поїли худобу...

Якось, дійшли чутки до життелів села Новаків, що у Каноничах дуже пропадає в людей худоба. Нічим не можна було зарадити. Занепокоїлись новаківські люди, щоб у них ця біда не трапилась. І вирішили збудувати Капличку, щоб збиратися там усім людом і молитися. От і збудували з того лісу, що ріс біля джерельця невеличку капличку 250 років тому і розкопали криницю.

З 1991 року стару капличку замінили новою цегляною, окультурили. Зараз тут у свята та в неділю проводиться Богослужіння.

Криниця.

На сході села розміщене велике болото, яке старожили називають пропасть. У цьому болоті втопилося багато худоби. Існує легенда, що біля цього болота була велика криниця, в якій втопилося дванадцять волів і дівчинка пастушка. Хлопець, який її кохав вирішив і сам втопитися, але біля криниці завжди хтось був, і тому поряд він викопав ще одну криницю і в ній втопився.

Криниця де втопилася дівчина існує ще й досі. Щорічно біля неї святиться вода. А друга криниця затягнулася мул оми.

Від цього пішла назва лісу - Криниця (Криничка).

Кулешова погоня.

За переказами старожилів через болото, яке називається Погоня є дорога з Андруги в Новаки. Однієї морозної зими старий Куліш у завірюху вертався додому зі своєю жінкою. Куліш не помітив, коли жінка упала із саней, тому що ішов великий лапятий сніг. Приїхавши додому, він побачив, що сани були порожні - жінки не було. Удосвіта її знайшли замерзлою у болоті. З того часу це урочище має назву Кулешова погоня.

Муроване.

Урочище розміщене на заході села. У роки першої світової війни на цьому місці стояв очаківський полк і проводив там свої навчальні дії. За невідомих причин відбулася дуель між двома офіцерами полку. І після цієї події збудували Мурований стовп.

У 1914 у жителя села Новаки загинув син, і в пам'ять про нього старий Прохор збудував мурований хрест. Пізніше ця територія була засаджена посадкою сосни, і зараз це урочище називається Муроване.

Молиловний будинок

